

MİLLETVEKİLİ/TBMM DIŞİŞLERİ KOMİSYONU BAŞKANI DR. MURAT MERCAN İLE SÖYLEŞİ

Türkiye-Ermenistan arasında bir yakınlaşma süreci yaşandı ve bu süreçte Protokoller imzalandı. Ancak gelinen noktada Protokoller tıkanmış durumda. Bu tıkanıklığın ana sebeplerini ve sürecin tekrar işlevsel bir hal alması konusunda yapılması gerekenler için neler söyleyebilirsiniz?

Aslında bu soru bütün soruların anası. Son derece güzel bir biçimde özetlenmiş ve tarihsel süreci ortaya çıkartmaya çalışan bir soru. Türkiye ile Ermenistan arasında bir yakınlaşmadan daha fazla Türkiye'nin Ermenistan ile olan sorunlarını çözme iradesi ile başlayan bir süreç söz konusu. Yani Türkiye, Ermenistan ile olan sorunlarını komşularla sıfır sorun politikası çerçevesinde çözmeyi arzu etti ve bir takım adımlar atıldı. Bu adımların başında da Türkiye-Ermenistan arasında var olan temel sorunlarla ilgili bir model ortaya koydu. Bu arada futbol diplomasisi de bir anlamda bu modelin bir parçasıydı. Bir yandan karşılıklı ve konuşulabilir bir yapı çizilirken, diğer taraftan da sorunların kökenine inme konusunda çalışma yapıldı. Tabi bu çalışmanın doğal bir parçası Kafkaslardaki meselelere bütüncül yaklaşımdı. Türkiye, hiçbir zaman iki ülke arasındaki sorunu sadece kendi sorunu olarak görmedi. Kafkasların daha istikrarlı bir ortama kavuşmasının parçasıydı bu süreç. Fakat ne yazık ki şu olmadı: Bizim beklentimiz ve arzumuz Türkiye'nin bu modeliyle Kafkaslardaki diğer sorunların da çözüm iradesinin kuvvetle ortaya çıkmasını bekliyorduk. Bunu da kapalı kapılar ardında çok net bir şekilde taraflara, Minsk Grubu'na, Ermenilere ve Azerilere ilettilik ve bunun Protokoller onaylanma sürecini kolaylaştıracağını belirttik. Bugün Türkiye'nin pozisyonu açıktır. Ermenistan ile Azerbaycan arasında var olan sorunların, Dağlık Karabağ da dahil olmak üzere, işgal edilmiş Azerbaycan topraklarından çekilmekle ilgili sorunların çözümü yolunda somut adımlar atılırsa, Türkiye'nin de Ermenistan ile sizin tabirinizle yakınlaşma ama benim tabirimle normalleşme süreci tekrar ivme kazanır. Bunun dışında kimse Türkiye'den daha fazla adım atmasını beklememelidir.

Protokollerle ilgili Ermenistan Anayasa Mahkemesi'nin vermiş olduğu bir karar bulunmaktadır. Siz bu kararın Protokollerin kafzına ve ruhuna aykırı olduğunu belirtmişsiniz. Size göre Anayasa Mahkemesi'nin bu kararı Protokolleri ortadan kaldıracak nitelikte midir?

Bu konuda iki husus var, bu iki hususu da ortaya koyduktan sonra bir çözüm üretmek lazım. Bunlardan bir tanesi uluslararası Cenevre Hukuku'na göre, meclis onayından geçtikten sonra uluslararası anlaşmalara şerh koymak mümkün değildir. Yani uluslar arası anlaşmaların içeriğini değiştirmek bu metne bir eklenti yapmak ve o şekilde mecliste kabul etmek mümkün değil. Bu, işin bir realitesidir.

Yani Ermenistan Meclisi bu iki protokolü imzalandığı şekliyle onaylar ya da onaylamaz, onunla alakalı Anayasa mahkemesinin almış olduğu karar uluslararası hukuk açısından bir şey ifade etmez. Bizim açımızdan da bir şey ifade etmez, bizim muhatap olduğumuz anlaşma mecliste onayladığımız anlaşma olacaktır. Onlarında muhatap olduğu anlaşma, meclislerinde onaylayacakları anlaşma olacaktır ve bu iki anlaşma da birbirinin aynısı olacaktır. Fakat siyasi açıdan baktığımız zaman, her ne kadar uluslararası bir anlamı olmasa bile, bu karar Protokollerin üzerine bir gölge düşürmüştür. Şimdi yapılması gereken şey bu gölgeyi ortadan kaldıracak bir yolun bulunmasıdır. Yani illa bu gölgenin ortadan kalkması için Anayasa mahkemesinin bu kararlarını Ermenistan Cumhurbaşkanı'nın tanımamasını beklememek lazım. Diplomaside öyle bir mekanizma bulunur ki, mahkemenin bu kararları yok hükmünde de olabilir. Bunu zaman gösterecektir, çünkü bizim bunu talep etmemiz için öncelikle bizde Protokollerin onaylanma iradesi olması lazım. Protokollerin onaylanması konusundaki irademiz şu anda ortada yoktur, çünkü Ermenistan-Azerbaycan arasındaki malum sorunların çözümü konusunda maalesef ne Minsk Grubu bir adım atmıştır ne de Ermenistan bir adım atmıştır. Bizde bir irade olmadığı için bir anlamda sizin söylediğiniz Anayasa mahkemesi kararı da donmuş vaziyettedir.

Avrupa Parlamentosu'nun Türkiye Raporu'nu 1 Mart'da görüşerek kabul etmesi bekleniyor. Daha önceki bazı raporlarda sözde Ermeni soykırımıyla ilgili ifadeler yer almıştı ve bazı ülkeler bu konuyu AB üyelik sürecinde Türkiye'ye ön şart olarak sürülmesi gerektiğini belirtmişti. Bu konudaki görüşleriniz ve açıklanacak olan yeni raporda bu noktalarla ilgili beklentileriniz nelerdir?

Herşeyi kuralına göre yapmak lazım. Ermenistan eğer AB üyesi bir ülke olsaydı o zaman AB'nin bu konudaki talepleri bir anlam ifade ederdi. Yani 'Hırvatistan da K.Kore ile arasında problemi çözmelidir' demekle, Türkiye-Ermenistan'la problemlerini çözmelidir demek bana aynı geliyor. O bakımdan bunu Avrupa Parlamentosu'nun bir anlamda kendi işi olmayan meselelere karışması gibi görüyorum. Ama Parlamento zaten, bağlayıcılığı çok fazla olmayan ve her türlü fikrin konuşulduğu tartışıldığı bir yerdir ve son zamanlarda da Avrupa Parlamentosu'nun sağa doğru kaymış bir yapısı var, yarın çok farklı bir karar çıkabilir. O yüzden bu tür yaptırımı olmayan ve bir takım yerlere mesaj vermekten başka etkisi olmayan şeyleri önemseyip büyütmemek lazım.

Ermeni sorunu ABD'de yapılan seçimlerde iç politika malzemesi olarak kullanılıyor. Böylesine bir konunun politika malzemesi yapılmasını siyasi etik açısından nasıl değerlendirirsiniz?

Siyasi etik var mı yok mu bilmem. Çünkü, baktığımız zaman ABD'de belli bir Ermeni diasporası var. Ermeni diasporası varsa ve bu insanlar da seçmense, bu konunun ABD'de seçim malzemesi olarak kullanılabileceğini kabul etmek lazım. Bu insanların

bu konuyla ilgili bir etkileri olduğunu, ABD'nin siyasetini etkilediklerini, özellikle Türkiye ile ilişkilerini etkilediklerini açık ve net bir şekilde görüyoruz. Onlara kızmak yerine, bence yapılması gereken ve bizim yaptığımız şey ABD'de daha kuvvetli bir Türk lobisi geliştirerek Ermenilerin bu çabalarını boşa çıkartmaktır. Bunlar siyaseten normaldir. Eğer ABD'de Ermeni asıllı Amerikalılar varsa her şeyi yapabilirler, siyasetin içinde kalmak şartıyla. Onun için kötülüğe, karanlığa kızmak yerine bir mum da biz yakmalı ve çözüme o şekilde, rasyonel bakmak lazım.

ABD Temsilciler Meclisi'nde bir değişiklik yaşandı ve Cumhuriyetçiler çoğunluğu elde etti. Değişen bu tabloda her yıl gündeme getirilmeye çalışılan Ermeni tasarılarıyla ilgili ne tür bir değişiklik olabilir?

Bu yıl ve gelecek yıl, Dışişleri Komisyonu Başkanı olan Cumhuriyetçi başkanın Türk dostu olduğunu bildiğim için, Temsilciler Meclisi ve Senato'da Ermeni meselesiyle ilgili bir hareketlenme beklemiyorum. Bence hedef 2015'dir. Çalışmalarımızı 2015 yılına yönelik yapmamız gerekiyor.

Son dönemde ağırlıklı olarak Ermeni malları ile ilgili konular gündeme getirilmeye çalışılıyor. Bu çerçevede özellikle ABD yerel mahkemelerinde Türkiye'den tazminat talebinde bulunan bazı davalar açıldı. Hem hukuki hem de siyasi açıdan bu davaları nasıl değerlendirirsiniz?

Benim bildiğim ABD'de açılan davalar Amerika'daki sigorta şirketlerine yönelik. Bir de bazı yerlerdeki güya Ermeni malların geri iadesi konusunda açılan davalar var. Şöyle söyleyeyim, yerel mahkemeler, merkezi ABD'de bulunan şirketlere karşı dava açabilirler bunda bir sorun yok. Ama yerel mahkemelerde Türkiye ile ilgili bir dava açılması söz konusu olamaz. Bu davalar ancak, Türkiye'nin ve ABD'nin karşılıklı tanıdığı uluslararası mahkemelerde açılabilir. Ermeniler ABD yönetiminden güç kaybettikçe bu tür yollara başvuracaklardır. Tabi bizde her türlü çabayla bunları engellemeye çalışacağız.

Türkiye, Ermeni sorunu konusunda ortak bir tarih komisyonu kurulmasını, yabancı tarihçilerinde bu komisyonda yer almasını önermesine rağmen, Ermenistan buna olumsuz karşılık verdi. Sizce Ermenistan'ın tarih komisyonu fikrine olumsuz yaklaşmasının sebebi nedir?

Benim görevim Ermenistan'ın bu komisyona üye vermek istemediğini, bundan kaçtığını bütün dünyaya anlatmaktır. Bunda da başarılı olduk, ama niye bu şekilde davranıyorlar bilmiyorum.

Ermenistan'daki siyasilerin diasporanın gücü ve etkisi karşısında bağımsız olarak hareket edemediklerini görüyoruz. Protokollerin imzalanmasının ardından Sarkisyan'ın gerçekleştirdiği diaspora ziyaretlerinde de bunu gördük. Bu noktada diasporanın etkinliğinin kırılması ve sürecin birebir Ermenistan'la yürütülmesi için ne yapılabilir?

Diaspora'nın etkinliğinin kırılması için kendi diasporamızın daha güçlü olması lazım. Bunun yolu budur, kendiniz kuvvetli olursanız diğerinin önemi yoktur. Diaspora güçsüzleştikçe Ermenistan'ın Türkiye üzerindeki baskısı azalacaktır ve Ermenistan sorunlarını çözüme konusunda daha uzlaşmacı ve daha yapıcı bir tavır içinde olacaktır. Son bir yıldır, özellikle ABD'de güçlü bir Türk lobisinin doğmaya başladığını görüyorum ve bundan da büyük bir memnuniyet duyuyorum.